

Resultatrapport 2019: Nationellt prov i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6

Johan Carlström och Sebastian Mayer

Inledning

Det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6 2019 (np 2019) konstrueras av en provgrupp vid Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet. Det nationella provet utformas utifrån kursplanens syfte och centrala innehåll, och bedömningen utgår från dess kunskapskrav. Nya ämnesprov tas fram varje år och provuppgifterna prövas ut i många olika skolor i landet. Inledningsvis finns i denna rapport information om provets sammansättning och provinstitutionens insamling av elevprestationer. Därefter följer en sammanfattande redogörelse om provets konstruktionsprocess. De avslutande två avsnitten tar upp och kommenterar resultat av ämnesprovet 2019, samt resultat av den lärarenkät som medföljde provet.

Provet sammansättning

Temat för 2019 års nationella prov i årskurs 6 var *På väg*. Provet består av fem delprov med anknytning till temat.

- Delprov A prövar elevens muntliga förmåga genom momenten *redogörelse* och *samtal*. Det muntliga delprovet prövar elevernas förmåga till redogörelse och kommunikation samt samtal och interaktion, enligt kursplanen. Denna modell användes även i ämnesproven 2012–2018.

Redogörelsen förbereds på lektionstid och framförs sedan vid provtillfället. Till stöd har eleverna en instruktion som tydligt pekar ut vilket innehåll redogörelsen ska ha samt ger stöd för redogörelsens struktur.

Samtalet förbereds inte. Det utgår från textuppläsningar från cd/usb, till vilka eleverna får diskussionsfrågor som samtalsunderlag. Text och frågor ska tillsammans skapa en gemensam grund för samtal. Det är elevernas förmåga att bidra till och upprätthålla samtalet som bedöms. Flertalet diskussionsfrågor öppnar därför upp mot att eleverna får uttrycka sina åsikter och dela med sig av sina tankar snarare än att de ska återge specifika delar av texten.

- Delprov B1 och B2 prövar elevens förmåga att läsa och förstå olika typer av text (berättande text och sakprosa). Eleverna ska enligt kursplanen också kunna bearbeta det lästa genom att ”sammanfatta, kommentera, tolka och resonera”. Delprov B1 består i provet 2019 av två utdrag ur skönlitterära ungdomsböcker, medan delprov B2 innehåller en artikel och två faktatexter. Dessutom finns det i delprov B2 två övergripande uppgifter som omfattar hela texthäftet, där fyra dikter samt alla bilder ingår. Delprov B1 och B2 förbereds inte. (Delproven ska pröva både avkodning och läsförståelse och genomföras på ett likvärdigt sätt för alla elever.)
- I delprov C1 och C2 prövas elevernas förmåga att skriva olika texttyper med begripligt innehåll, fungerande struktur och språklig variation. Eleverna ska också prövas i grundläggande språkregler

och formuleringsförmåga enligt kursplanerna. Delprov C1 prövar elevernas förmåga att skriva berättande text medan delprov C2 prövar sakprosaskrivande. Inom sakprosaskrivandet varierar mellan åren texttyperna argumenterande, beskrivande/förklarande och instruerande text. Delproven förbereds inte utan ska pröva elevernas faktiska skrivförmåga vid skrivtillfället och genomföras på ett likvärdigt sätt för alla elever.

Under processen med att sätta samman provets olika delprov läggs mycket arbete på att elevmaterialen, såväl texthäftet som uppgiftshäftena, ska passa målgruppen. Det handlar om allt från typsnitt och textstorlek till dispositionen mellan bild och text samt att illustratörer tar fram bildunderlag till de skönlitterära texterna.

Insamling

I anslutning till genomförandet av det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6 ombeds lärarna att besvara en enkät om olika aspekter på provets utformning och genomförande. Totalt har 519 lärare besvarat 2019 års enkät vilket är en marginell ökning jämfört med 2018 då 511 lärare besvarade motsvarande enkät. Av dessa lärare undervisar 154 stycken i svenska som andraspråk. Majoriteten av de lärare som undervisar i svenska som andraspråk undervisar även i svenska.

Lärarna ombeds även att skicka in elevlösningar efter det skarpa provgenomförandet efter ett visst urvalssystem. Resultaten i denna rapport bygger på de 1154 elevlösningar som har registrerats efter provet 2019. Av dessa elever följer 603 stycken kursplanen i svenska och 500 stycken kursplanen i svenska som andraspråk. För 51 elever har ämne inte angivits på inskickningsblanketten. Resultatredovisningen innehåller resultat på delprovsnivå och sammanvägt provbetyg.

Ett annat sätt för provgruppen att få synpunkter på genomförda prov är när lärare hör av sig med frågor per e-post och telefon i samband med provets genomförande. De vanligaste frågorna gällde genomförande och anpassning av delproven samt frågor om bedömning av de olika delprovets uppgifter.

Konstruktionsprocessen för provet

Konstruktionen av provet tar sin utgångspunkt i ett övergripande tema som inspirerar till urvalet av textunderlag och konstruktionen av uppgifter. Fortlöpande under processen vägs validitets- och reliabilitetsaspekter in, och hänsyn tas till exempel till genomförande, autenticitet och interaktivitet samt etiska aspekter.

Delprov A

Till momentet *redogörelse* tas ett par ämnen fram. Efter intern granskning av provgruppen väljs ett av ämnena ut för utprövning i klass. Denna utprövning håller provkonstruktörerna i själva och den genomförs med cirka 100 elever. Inför utprövningen har eleverna förberett sig tillsammans med sin lärare. Efter utprövningen uttalar sig både lärare och elever i en enkät om sina synpunkter på underlaget.

Till momentet *samtal* tas fem olika textunderlag fram. Målet är att texterna ska vara av lagom längd, ha ett varierat innehåll som intresserar eleverna och också lämpa sig för konstruktion av diskussionsuppgifter. De inlästa textutdragen utgör den gemensamma grunden för elevernas samtal, men det utgår sedan från diskussionsfrågor som eleverna får läsa upp för varandra. Dessa frågor har sin utgångspunkt i teman som finns i texten men de har snarare en generell än textnära karaktär. Detta för att momentet inte är vare sig ett hörförståelse- eller ett minnestest. I princip ska eleverna kunna diskutera uppgifterna utan den inledande lyssningen men denna ger provmomentet en för eleverna viktig inramning. Även detta moment prövas ut i klass och kräver ett underlag på cirka 75–100 elever. Även efter denna utprövning genomför lärare och elever en enkät.

Efter utprövningarna sker en extern översyn där ett antal lärare får granska materialet som helhet. Den referensgruppen består av lärare som själva genomfört det muntliga delprovet tidigare år.

Delprov B1 och B2

Läsförståelseproven grundar sig på textunderlag från dels skönlitteratur, till exempel noveller eller romanutdrag, dels sakprosatexter, till exempel tidningsartiklar och faktatexter som passar åldersgruppen. En mängd texter samlas in, läses och diskuteras innan ett urval görs. När lämpliga textunderlag finns startar uppgiftskonstruktionen. De texter och uppgifter som sedan prövas ut i det första skedet är betydligt fler än det antal som i slutänden utgör det skarpa provet.

Parallellt med framtagandet av texter och uppgifter sker rekrytering av lärare och elever som kan utföra utprövningarna. Dessa sker sedan i fyra omgångar.

Utprövning 1 och 2 fastställer vilka uppgifter som fungerar bäst. Vid urvalet av uppgifter tar provgruppen hänsyn till faktorer som hur uppgiften fungerar samt lärares och elevers synpunkter. I vardera utprövningen deltar sammanlagt cirka 300 elever.

Utprövning 3 är den största utprövningen där minst 200 elever löser varje uppgift. Resultaten behandlas med såväl kvalitativa som kvantitativa analysmetoder. Totalt deltog ungefär 1000 elever i utprövning 3 inför provet 2019. Information om elevernas höstbetyg samlas också in.

Utprövning 4 är en helprovsutprövning där minst 100 elever gör varje uppgift. Inför provet 2019 var den siffran drygt 150 elever per uppgift, där provgruppen har möjlighet att följa upp provet som helhet, till exempel beträffande provets genomförbarhet.

Efter varje utprövning bedöms elevlösningarna, och elevernas resultat ligger till grund för en analys av provmaterialet. Resultat och underlag granskas fortlöpande internt av provgruppen men också av de experter som är kopplade till provgruppen. Efter utprövning 3 granskas uppgifterna och bedömningsanvisningarna av en referensgrupp bestående av verksamma lärare.

När samtliga utprövningar och granskningar genomförts tas kravgränserna för läsförståelseproven fram och fastställs med hjälp av en referensgrupp bestående av verksamma lärare.

Delprov C1 och C2

Skrivproven tar sin utgångspunkt i det övergripande temat och följer sedan den utarbetade modell som proven haft sedan ämnesprovet 2013. Ett flertal skrivuppgiftsförslag tas fram, diskuteras och processas. Kvar blir ungefär 4–6 skrivuppgifter som prövas ut. Rekryteringen av utprövande lärare och elever sker samtidigt för läs- och skrivproven. Skrivproven prövas sedan ut i tre omgångar. De omfattande utprövningarna av skrivuppgifterna syftar dels till att kontrollera hur eleverna förstår uppgifterna och att de kan generera texter på olika kvalitetsnivåer, dels till att ge indikationer på hur skrivuppgiften fungerar för olika elevgrupper. Utprövning 1 innehåller av förklarliga skäl flest uppgifter, och efter den sällas de mindre väl fungerande uppgifterna bort och de fungerande uppgifterna förbättras till exempel med avseende på innehåll och formuleringar.

Materialet granskas internt av provgruppen och expertgranskning sker också under hela processen. Efter utprövning 3 hålls ett referensgruppsmöte med lärare, vilkas uppgift framför allt är att bedöma och kommentera ett urval av elevtexterna. Ett antal av dessa elevtexter väljs sedan ut för att fungera som så kallade benchmarktexter. Dessa ingår i det bedömningsunderlag som skickas till skolorna i samband med provgenomförandet.

Provresultat med kommentarer

Då det nationella provet så långt som möjligt ska kunna sägas vara likvärdigt över tid, är det värdefullt att analysera vilka likheter och olikheter som framkommer vid en jämförelse av två i tid näraliggande prov. Provet har genomförts åtta gånger, 2012–2019. Denna rapportens resultatdel utgår från 2019 års insamlade elevlösningar samt den statistik som tagits fram med hjälp av dessa. Jämförelser görs i första hand med det nationella provet 2018 (np 2018) men i vissa fall också med 2017 års nationella prov.

Läsåret 2018/2019 var det sjunde året som terminsbetyg sattes i årskurs 6 enligt skalan A–F. Likaledes var det sjunde gången som delprovsbetyg sattes på de nationella provens olika delprov. Därtill har ett sammanvägt provbetyg satts på varje elevs prestation. Delprovsbetygen ska vara ett stöd för läraren i betygssättningen och i kommande undervisning, medan det sammanvägda provbetyget främst ska fungera som underlag för analyser och jämförelser av provresultat på skolnivå, huvudmannanivå och nationell nivå.

I tabell 1 redovisas betyg på de olika delproven och det sammanvägda provresultatet för ämnena svenska respektive svenska som andraspråk. Förutsättningen för ett sammanvägt provbetyg är att samtliga delprov är genomförda.

Tabell 1. Np 2019. Betygsfördelning samtliga delprov uppdelat på ämne och sammanvägt provbetyg np 2019 samt terminsbetyg ht 2018 i procent.

	A	B	C	D	E	F	Totalt
Svenska							
Delprov A	15	22	25	22	12	4	100
Delprov B1–B2	15	18	24	21	12	10	100
Delprov C1	7	12	20	25	22	14	100
Delprov C2	14	18	21	19	18	10	100
Delprov C1–C2	4	16	20	24	22	14	100
Sammanvägt provbetyg 2019	4	19	27	27	16	7	100
Betyg ht 18	3	15	26	29	21	6	100
Svenska som andraspråk							
Delprov A	4	10	20	24	29	13	100
Delprov B1–B2	2	6	13	21	19	39	100
Delprov C1	3	3	12	16	33	33	100
Delprov C2	5	10	15	19	28	23	100
Delprov C1–C2	1	5	10	22	30	32	100
Sammanvägt provbetyg 2019	1	4	13	25	31	26	100
Betyg ht 18	1	2	11	22	38	26	100

Som tabell 1 visar presterar eleverna som följer kursplanen i svenska generellt bäst i delprov A följt av delprov B1–B2 och därefter delprov C1–C2. I delprov A återanvändes provet från np 2018 och skillnaderna kan förväntas vara små mellan åren och så är också fallet, max 2 procentenheter i någon betygsnivå. I delprov B1–B2 är andelen höga betygsnivåer (A, B och C) återigen på en nivå jämförbar med de flesta tidigare prov efter att ha varit uppe på en högre nivå i np 2018. Orsaken till den tillfälliga höjningen i prestationsnivå i B1–B2 np 2018 är sannolikt att det läsprovet som helhet var något lättare än läsprovet i np 2019. I skrivproven når en mindre andel elever A i delprov C1 än i C2, och en ännu mindre andel elever når A i sammanvägt betyg för de båda delproven. Detta förhållande förklaras av att inte samma elever når A i båda delproven, vilket i sin tur beror på att det är svårt för elever i åk 6 att bemästra alla de olika texttyper som ingår i kursplanen. De två skrivproven i åk 6 ger läraren information om vad eleven kan lite bättre och vad den kan lite sämre, vilket kan vara värdefullt inför kommande terminers undervisning.

Elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk presterar bäst i delprov A, medan resultatnivåerna i delprov B1–B2 och C1–C2 är jämförbara. Vissa skillnader noteras dock, och de finns framför allt vid delprovsbetygen E och F. Sett till andelar E och F är delprov B1–B2 svårare för andraspråkseleverna än C1–C2.

Tabell 2. Np 2018. Betygsfördelning samtliga delprov uppdelat på ämne och sammanvägt provbetyg np 2018 samt terminsbetyg ht 2017 i procent.

	A	B	C	D	E	F	Totalt
Svenska							
Delprov A	13	24	26	20	15	2	100
Delprov B1–B2	15	31	24	17	8	5	100
Delprov C1	8	13	22	24	20	12	100
Delprov C2	8	14	24	22	20	11	100
Delprov C1–C2	3	14	21	26	23	12	100
Sammanvägt provbetyg 2018	4	23	28	25	15	5	100
Betyg ht 17	3	15	30	22	25	4	100
Svenska som andraspråk							
Delprov A	5	10	17	22	33	13	100
Delprov B1–B2	2	9	15	21	18	35	100
Delprov C1	2	6	12	16	30	33	100
Delprov C2	3	5	14	16	33	28	100
Delprov C1–C2	1	4	10	18	31	36	100
Sammanvägt provbetyg 2018	1	5	13	23	32	27	100
Betyg ht 17	1	2	12	20	37	28	100

Några skillnader som noteras vid en jämförelse med resultaten för 2018 års prov är att andelen B i delprov B1–B2 har minskat med 13 procentenheter, vilket ligger i linje med tidigare prov. Noterbar är också uppgången i delprov C2. Skillnader i resultat i detta delprov förklaras främst med att olika texttyper prövas i sakprosa mellan åren och att eleverna tycks ha något lättare att bemästra vissa texttyper än andra. Här står olika syften med proven emot varandra. Å ena sidan ska de nationella proven pröva elevernas förmåga att skriva olika texttyper i enlighet med kursplanen, å andra sidan är det viktigt att provens svårighetsgrad hålls relativt stabil. För att en jämförelse av det här slaget ska vara relevant är det dock viktigt att komma ihåg att de två delproven vägs samman till ett delprovsbetyg i skrivförmåga, och att provets svårighetsgrad ska mätas i de aggregerade betygsnivåerna. Om data för delprov C1–C2 jämförs blir det tydligt att de olika betygsnivåerna är relativt stabila mellan åren och att eventuella skillnader i svårighetsgrad i något av delproven endast får en liten påverkan på det aggregerade delprovsbetyget.

I ämnet svenska är nivåerna för de sammanvägda provbetygen jämförbara mellan de två åren och endast små skillnader noteras. Andelen elever som når A är oförändrad, medan de elever som når B och C har minskat med 5 procentenheter. Orsaken till det är främst att andelen elever som når B i delprov B1–B2 har gått från 31 till 18 procent. Andelen elever som når D, E och C i sammanvägt betyg har följdriktigt ökat med 5 procentenheter. När det sammanvägda provbetyget jämförs med de terminsbetyg som elevgruppen fick terminen innan provet genomfördes är skillnaderna relativt små. Som mest skiljer det i betygen B (4 procentenheter), där antalet elever som nådde det var fler i det nationella provet, och E (5 procentenheter), där antalet elever som nådde det var fler i terminsbetyget ht. 2018.

Jämförelser över tid är svårare att tolka för gruppen svenska som andraspråkselever då den är mer heterogen och kan fyllas på med nya elever efterhand. Vid en jämförelse med föregående års betygsutfall kan det ändå konstateras att resultaten i ämnet svenska som andraspråk ligger på en relativt stabil nivå. I delprov A är skillnaderna mellan proven 2019 och 2018 relativt små. I delprov B1–B2 är skillnaden den att andelen elever som når de högsta delprovsbetygen, A–C, har minskat något jämfört med provet 2018, vilket är samma tendens som i ämnet svenska, och även kan förklaras på samma sätt. Andelen elever som når betygen D och E i läsprovet är jämförbara med np 2018, medan de elever som får F på läsprovet har ökat med 4 procentenheter i årets prov. I delprov C1–C2 är skillnaderna små mellan åren men en skillnad som kan lyftas fram är att andelen F har minskat med 4 procentenheter i np 2019, vilket sannolikt förklaras av att även svenska som andraspråkseleverna har klarat årets sakprosuppgift något bättre än eleverna föregående år. (Se förklaring till detta ovan i motsvarande avsnitt om svenskeleverna). När det gäller de sammanvägda provbetygen i gruppen svenska som andraspråkselever är skillnaderna mycket små mellan np 2019 och np 2018.

När vi tittar på vad lärarna säger om provets nivå i förhållande till elevernas övriga prestationer i ämnet så

framträder en bild av att resultaten på delproven var förväntade. Följande tabell illustrerar lärarnas syn på i vilken grad elevernas resultat på np 2018 överensstämmer med övriga prestationer.

Tabell 3. Anser du att elevernas resultat ligger i linje med deras övriga prestationer under läsåret?

	Ja, för flertalet	Ja, för cirka hälften	Ja, men bara för ett fåtal	Nej	Totalt
Andel för delprov A	87,8 %	10,2 %	1,4 %	0,6 %	100,0 %
Andel för delprov B1	88,6 %	9,6 %	1,4 %	0,4 %	100,0 %
Andel för delprov B2	88,4 %	10,2 %	1,2 %	0,2 %	100,0 %
Andel för delprov C1	80,2 %	17,0 %	2,4 %	0,4 %	100,0 %
Andel för delprov C2	85,7 %	12,5 %	1,6 %	0,2 %	100,0 %

För en majoritet av eleverna anser lärarna alltså att resultaten på delproven ligger i linje med deras övriga prestationer under läsåret. Detta gäller för alla delprov även om resultaten i delprov C1 skiljer sig från utfallet tidigare år i något högre grad.

Jämförelser över tid

Tabell 4. Delprovsbetyg i svenska uttryckta i meritpoäng, jämförelser över tid.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Delprovsbetyg A: tala	14,0	14,5	14,3	14,3	14,4	14,7	14,5
Delprovsbetyg B1 och B2: läsa	13,9	15,2	14,5	14,6	13,5	14,9	13,2
Delprovsbetyg C1: skriva	11,4*	12,6	11,6	12,0	11,5	12,3	11,8
Delprovsbetyg C2: skriva	11,4*	12,7	12,8	11,8	12,5	12,5	13,3
Sammanvägt provbetyg	13,1	13,8	13,4	13,3	13,0	13,6	13,2

*) 2013 redovisades bara ett betyg för skriftlig förmåga

Tabell 4 visar hur elever som läser ämnet svenska presterar uttryckt i meritpoäng. Meritpoängen uttrycker ett medelvärde av den meritpoäng respektive betyg ger (F = 0, E = 10, D = 12,5, C = 15, B = 17,5, A = 20). Meritpoängen ger en bild av hur eleverna har lyckats med det nationella provet från 2013-2019, det vill säga de år då delprovsbetyg och sammanvägt provbetyg har satts. 2019 års prov avviker inte i någon högre grad från tidigare prov.

Tabell 5. Delprovsbetyg i svenska som andraspråk, jämförelser över tid.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Delprovsbetyg A: tala	11,5	11,3	11,6	11,3	10,9	11,32	11,5
Delprovsbetyg B1 och B2: läsa	8,3	9,4	10,2	7,9	7,0	8,66	8,0
Delprovsbetyg C1: skriva	7,2*	8,9	8,1	7,8	7,2	8,30	8,2
Delprovsbetyg C2: skriva	7,2*	9,1	10,0	7,3	8,7	9,01	10,2
Sammanvägt provbetyg	8,7	9,3	9,7	8,4	7,9	9,03	9,0

*) 2013 redovisades bara ett betyg för skriftlig förmåga.

Tabell 5 visar hur elever som läser ämnet svenska som andraspråk presterar uttryckt i meritpoäng. Skillnaderna är större i ämnet svenska som andraspråk, vilket kan förklaras med att gruppen är mer heterogen än den i svenska. (Gruppen kan även fyllas på med nya individer under hela skolgången medan gruppen svenskelever till stor del fylls på en gång för alla i årskurs 1.) Meritvärdena för proven 2018 och 2019 visar dock att andraspråkseleverna som grupp är på väg tillbaka till ungefär samma nivå som 2015.

Enkätresultat med kommentarer

Provet som helhet

Lärarna är generellt sett nöjda med 2019 års nationella prov i årskurs 6. Andelen lärare som instämmer helt eller till stor del i att provet som helhet är bra är 95 procent. Ett annat viktigt mått gäller hur väl bedömningens olika steg fungerar för att sätta betyg. 94 procent av lärarna tycker att delprovsbetygen fungerar som ett stöd i stor eller ganska stor utsträckning och 88 procent av lärarna tycker att det sammanvägda provbetyget fungerar som ett stöd i stor eller ganska stor utsträckning.

En majoritet av lärarna 53 procent, uppger att eleverna reagerade positivt på provet. Av lärarnas kommentarer går att utläsa att eleverna tyckte att provets tema var ”intressant” och att många elever kände sig nöjda med sin prestation efter genomfört av prov men även att en del elever blir nervösa och känner sig stressade. Cirka 86 procent av lärarna anser att introduktionslektionerna där delprov A och B1-C2 presenteras har gått bra att genomföra. Kommentarer från lärarna visar även på att dessa lektioner bidrar till att minska elevernas nervositet.

En tydlig majoritet av lärarna menar att tiden räckt till eller i stort sätt räckt till för genomförandet av de olika delproven. Andelen lärare som svarar att tiden inte räcker till är liksom tidigare år låg även om delprov C1 sticker ut som det delprov där högst andel lärare, 7 procent, anser att tiden inte räcker till. I kommentarerna nämns att det kan bli stressigt för eleverna att planera, skriva och bearbeta en berättelse för eleverna. Detta är dock något som det tas hänsyn till i bedömningen av delprov C1. Att genomföra två prov per dag menar en majoritet av lärarna går bra. För elever med funktionsnedsättningar av olika slag är det tillåtet att göra anpassningar som kan hjälpa dem att bättre klara av att genomföra till exempel två delprov under en och samma dag.

Delprov A: muntlig framställning

Lärarna har fortsatt en övervägande positiv bild av delprov A och detta gäller så väl redogörelsen som samtalet. Över 98 % av lärarna är nöjda med redogörelsedelen och menar att den fungerar väl. Den kritik som framkommer handlar om att ämnet visserligen var roligt för eleverna men i viss mån ledde till att upprepningar präglade en del redogörelser. 98 procent av lärarna är nöjda med samtalsmomentet i delprovet och menar att diskussionsfrågorna är till stor hjälp för eleverna när de ska skapa ett samtal. Viss kritik framförs mot att grupp sammansättningen spelar en stor roll för utfallet för den enskilda eleven. Läraren har relativt fria händer när det gäller grupp sammansättningen och får rådet att sätta ihop grupperna så att förutsättningarna blir de bästa för eleverna. Gruppstorleken om tre elever är tänkt att ge eleverna talutrymme och en rimlig tid där koncentrationen och uppmärksamheten måste vara total.

Bedömningsmatrisen till delprov A får överlag positiva kommentarer av lärarna. 75 procent anser att den varit ett stöd i bedömningen av elevernas lösningar, medan 24 procent anser att den i stort sett varit ett stöd. En något lägre andel, 67 procent, menar att övriga bedömningsanvisningar till delprov A gett det stöd de behövt vid bedömningen av elevernas muntliga prestationer.

Att göra en helhetsbedömning av de två momenten av ämnesprovets muntliga del menar 61 procent av lärarna gick bra och 38 procent ganska bra, vilket är samma nivå som i 2018 års prov. En del lärare kommenterar detta och menar att det är svårt att göra en helhetsbedömning av de två momenten i delprovet, då ”eleven ligger på olika nivåer i de två momenten”. En del lärare menar även att de två momenten är olika sinsemellan och ställer olika krav på eleven. Att dessa två moment ingår i delprov A har sin grund i hur Lgr 11 är formulerad i syfte och kunskapskrav. Eleven ska utveckla sin förmåga att ”formulera sig och kommunicera i tal”, står det i syftestexten. I kunskapskraven beskrivs vidare att eleven både ska kunna ”samtala om bekanta ämnen” och ”förbereda och genomföra [...] muntliga redogörelser. Det är förstås inte orimligt att eleven kan prestera på olika nivåer i de två momenten men helhetsbedömningen har att ta hänsyn till både styrkor i svagheter i elevens prestation.

Delprov B1 och B2: läsförståelse

När det gäller genomförandet av delprov B1 och B2 anser 86 procent att det fungerade bra, 13 procent att

det fungerade ganska bra och 1 procent mindre bra. 84 procent av lärarna anser att bedömningsanvisningarna för läsproven gett det stöd de behöver, och 15 procent att de i stort sett gjort det, vilket är på en förbättring jämfört med 2018 års prov. Provggruppen har under de senaste åren arbetat kontinuerligt med att förbättra bedömningsunderlaget. Det gäller exempelvis layout och utformning av svarskrav, samt ett noggrant framtaget urval av representativa elevlösningar på både poänggivande och icke poänggivande nivå.

Lärarna är positiva till årets texter i texthäftet även om de inte får lika goda omdömen som texterna i 2017 års prov. Lärarna menar att sammansättningen av texterna är genomtänkt och bra men det finns även åsikter om att det var för många texter med allvarliga, tunga ämnen. De flesta lärare är även nöjda med texthäftets layout. Viss kritik framförs mot att texterna varit för svåra eleverna. Elevernas sammantagna resultat på provet tyder dock på att texternas svårighetsgrad varit väl avvägd. Texterna i ett nationellt prov i läsförståelse måste vara av varierande längd och både texter och uppgifter måste vara av varierande svårighetsgrad eftersom provet ska visa alla betygsnivåer och ge stöd för lärarnas betygssättning.

Uppgifterna i delprov B1 och B2 konstrueras som tidigare år med utgångspunkt i fyra läsförståelseprocesser hämtade från det internationella läsförståelsetestet PIRLS. Stödet från lärare för denna uppdelning har genom åren varit relativt brett och är så även detta år. Inte minst menar lärarna att provet genom denna uppdelning ger återkoppling om vilka styrkor respektive svagheter eleverna har, en kunskap som lärarna kan använda formativt i framtida lärandesituationer.

Delprov C1 och C2: skriftlig förmåga

I delprov C1 skriver eleverna en berättande text. Lärarna är i huvudsak positiva till skrivuppgiften: 50 procent menar att den fungerat bra, 42 procent att den fungerat ganska bra, och 7 procent att den fungerat mindre bra. Detta är ett något negativt utfall jämfört med uppgiften i delprov C1 i 2018 års prov. En del lärare kommenterar att den befintliga inledningen i instruktionen skapade viss förvirring hos eleverna, då de inte visste om de skulle fortsätta efter den befintliga inledningen i instruktionen eller om de skulle skriva en egen.

I delprov C2 skrev eleverna en instruerande text. Denna skrivuppgift verkar ha fungerat bra att döma av lärarenkäten. 67 procent av lärarna menar att den fungerat bra och 30 procent ganska bra, medan 3 procent menar att den fungerat mindre bra.

Bedömningsunderlagen för delprov C1–C2 får fortsatt goda omdömen av lärarna. Mest nöjda är lärarna med matriserna som anses ge ett bra stöd för bedömning av 71 procent (delprov C1) och 72 procent (delprov C2) av lärarna och i stort sett ge ett bra stöd i bedömningen av 26 procent (delprov C1) respektive 24 procent (delprov C2). Även de exempel på bedömda elevtexter med tillhörande kommentarer som finns i lärarnas bedömningsstöd anses ge ett gott stöd av majoriteten av lärarna. 60 procent av lärarna menar att de ger ett bra stöd medan knappt 31 procent säger att de i stort sett ger ett bra stöd för bedömning i delprov C1 och C2. Många lärare kommenterar dock att de önskar fler exempel på bedömda och kommenterade elevlösningar. Några lärare önskar specifikt fler texter med betygen F-E för att tydliggöra gränsen mellan betygen. Detta är något som provgruppen fortsätter att se över och utvärdera.

De flesta lärare svarar att de olika skrivuppgifterna hinns med under den föreskrivna tiden men vissa lärare anser att eleverna skulle behöva mer tid, särskilt till den berättande skrivuppgiften och att de borde få arbeta enligt ett processinriktat skrivande som de är vana vid. Det är svårt att i dagsläget utöka provtiden då de nationella proven redan i dag tar mycket tid i anspråk. Bearbetning av texten enligt ett processinriktat skrivande är inte möjlig i det nationella provet då det främst är summativt och ska visa var eleven befinner sig i sitt skrivande vid en given mätpunkt. För att inom ramen för provet uppmuntra eleven att läsa igenom och bearbeta texten innan den lämnas till läraren ingår en sådan uppmaning till eleven i instruktionen.

Anpassningar för elever med funktionsnedsättningar

En klar majoritet av lärarna anser att de fått tillräckligt stöd i frågor gällande anpassning. Drygt 95 procent menar att de fått eller i stort sett fått tillräckligt stöd gällande anpassningar, med en relativt liten variation mellan delproven. I kommentarerna nämner flera lärare att de tagit hjälp av specialpedagog på skolan gällande anpassningar vid proven. Några enstaka lärare påpekar att det varit svårt att hitta information om anpassningar

för C1 och C2, till exempel gällande stavningshjälp.

Dessutom menar några lärare att det är orimligt att eleverna inte får tillgång till de anpassningar de har i den ordinarie undervisningen, som till exempel uppläst text för delprov B1 och B2. Då proven i läsförståelse syftar till att pröva elevernas förmåga att själva kunna läsa och förstå berättande text och sakprosatext, genom att såväl lässtrategier för avkodning som förståelse används, är det inte möjligt att eleven får lyssna på texterna. Om det finns särskilda skäl till att en elev inte ska genomföra provet enligt syftet så ger Skolverket stöd för beslut att undanta en elev från provet, eller anpassa provet på ett sådant sätt så att syftet inte längre prövas. I det senare fallet rapporteras inte resultatet in. Detta löser dock inte hur man på sikt ska hjälpa alla elever fram till läsning, men ger däremot elever med svåra funktionsnedsättningar en möjlighet att prövas i en annan kontext.

Svenska som andraspråk och provets genomförande för nyanlända

Lärarna menar att de olika delproven har gått bra eller ganska bra att genomföra för 82 procent av svenska som andraspråkseleverna, vilket är en relativt stor förbättring jämfört med 2018 års prov. I lärarnas kommentarer finns dock bland annat synpunkter om att provet innehåller långa texter, vilket de anser blir problematiskt för denna elevgrupp. När det gäller provgenomförande för nyanlända elever menar lärarna att proven är mycket svåra att genomföra för denna elevgrupp och att det behövs tydliga riktlinjer för vilka elever som får undantas från de nationella proven. Av andra kommentarer i enkäten framgår det även att nyanlända elever undantas från proven. Av lärarnas kommentarer går det även att utläsa att olika rektorer gör olika bedömningar av vilka elever som är nyanlända, vilket lärarna menar drabbar likvärdigheten i genomförande av de nationella proven.

Övriga synpunkter

Det finns lärare som anser att det är problematiskt att provbetyget sammanställs genom att räkna ihop delprovsbetygen, eftersom det skiljer sig från hur terminsbetyg sätts (att man måste uppfylla samtliga krav för betygen under det satta betyget). Sammanställningen till ett provbetyg skiljer sig från betygssättning vid terminens slut på olika sätt. Det nationella provet genomförs exempelvis vid ett enstaka tillfälle och elevens resultat kan därför ha påverkats av tillfälligheter eller yttre omständigheter. Den typen av problematik finns inte vid betygssättningen där läraren har att ta ställning till allt eleven har presterat under en termin. Denna bedömning påverkas alltså inte av tillfälligheter eftersom eleven har haft flera möjligheter att visa vad hen kan prestera i en given förmåga. Av ovanstående skäl är det rimligt att sammanvägningen till ett provbetyg delvis följer andra principer än de som gäller vid betygssättningen.

Återkommande är också önskemål om central bedömning och kommentarer om digitalisering av proven. Provggruppen arbetar med utvecklingen av digitala prov som enligt Skolverkets plan ska genomföras skarpt från och med läsåret 2022/2023.

Avslutning

Sammanfattningsvis ligger resultaten på 2019 års nationella prov på en relativt stabil nivå vid en jämförelse med 2018 års prov och tidigare prov, och endast små skillnader i de sammanvägda provbetygen noteras. Resultaten för delprov B1–B2 är tillbaka på en nivå som är jämförbar med np 2017, vilket provgruppen menar är en rimlig nivå för elever som läser svenska. Resultaten för svenska som andraspråkseleverna ligger även den på en stabil nivå i jämförelse med tidigare prov och här är skillnaderna i sammanvägt provbetyg marginella. Andelen F i delprov B1–B2 har visserligen ökat något jämfört med np 2018 men det har alltså att göra med att årets läsprov är något svårare än föregående års snarare än att elevernas förmåga skulle ha sjunkit. Det kan tilläggas att i jämförelse med 2017 års läsprov har andelen F sjunkit med 6 procentenheter.

2019 års prov har vidare mottagits väl även om andelen lärare som menar att provet som helhet är bra har minskat något i jämförelse med föregående års. En majoritet av lärare och elever verkar också ha uppskattat årets lästexter. Lärarna menar vidare att det nationella provet utgör ett gott stöd för betygssättningen och att elevernas resultat i hög grad överensstämmer med övriga prestationer de gjort under läsåret.

Till sist vill provgruppen tacka alla engagerade lärare för synpunkter och frågor som kommit in till oss via lärarenkäten, e-post och telefonsamtal. Denna återkoppling tas till vara och hjälper oss att utveckla de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6.